

Noorwegen is ruig, ruig en geheimzinnig. Men voelt het als volkomen logisch, dat de bewoners vroeger het landschap bevolkten met reuzen en kobolds. De Noren van thans zijn even gastvrij als de Denen; het komt mij voor, dat overigens de aard van beide Skandinavische volken nogal verschilt. Oslo ligt schitterend aan de Oslofjord. Het heeft naast oude gebouwen prachtige voorbeelden van moderne architectuur. Op z'n trektochten door Noorwegen behoort men te griezelen van de gevaarlijke hellingen en bijna onneembare bochten. Ik heb verschillende toeristen ontmoet, die daaraan hun voornaamste herinneringen ontleenden. Wat op mij de meeste indruk maakte waren niet de smalle wegen met een steile rotswand aan de ene en een diepe afgrond aan de andere kant, het waren de bossen, de meren en de bergstromen. Zij geven aan het landschap het karakter van ongereptheid, dat wij in eigen land zo node missen.

De Zonnebloem

In de nazomer zien we overal weer de zonnebloem bloeien. Een gewone plant; een ieder kent haar, en bewondert de prachtige bloem en iedereen kent de zaden, die gebruikt worden in het kippenvoer, maar daarmee houdt dan ook de kennis op. Als we een flora bezitten kunnen we lezen, dat de bloem oorspronkelijk uit Amerika komt en al vroeg, in de 16e eeuw, naar Europa is gebracht.

Inderdaad komt de zonnebloem, vooral in de Great Plains in de U.S.A., veel in het wild voor. De wilde bloemen bereiken echter nooit de afmetingen van de gekweekte vormen. De in Amerika tegenwoordig het meest gekweekte vorm met de gestreepte zaden, die hier ook uitsluitend wordt gekweekt, staat daar bekend onder de naam van „Russian Mammoth”, omdat deze vorm uit Rusland afkomstig is, waar men enorm veel werk heeft verricht op het gebied van de veredeling van deze economisch zo belangrijke plant.

Al heel vroeg is de zonnebloem in cultuur gebracht. In talrijke praehistorische nederzettingen van verscheidene Indianenstammen zijn zonnepitten gevonden, die erop wijzen, dat de oude door de Indianen gekweekte vormen ongeveer dezelfde afmetingen hadden als de tegenwoordige Russische vormen. Het was echter meestal de vorm, die purperkleurige zaden opleverde. De zaden werden als voedsel gebruikt, terwijl uit de pitten verder nog een kleurstof voor het verven van Indiaans mandwerk werd bereid. De eerste Europese ontdekkingsreizigers introduceerden de plant in Europa, waar de plant een paar honderd jaar uitsluitend als sierplant werd gekweekt, tot men in het begin van de 19e eeuw in Rusland de plant op grote schaal begon aan te planten.

Dat de zonnebloem in Rusland zo veel werd verbouwd is te danken aan het merkwaardige feit, dat de zonnebloemzaden niet voorkwamen op de lijst van verboden levensmiddelen, die door de Russisch Orthodoxe Kerk was opgesteld voor de vastenperioden vooafgaande aan het Paasfeest en het Kerstfeest, eenvoudig omdat de zonnebloem toen onbekend was. Het gebruik van de pitten, die 20-30 % olie en ongeveer 50 % eiwit bevatten, voorzag in het gebrek aan deze stoffen door het opvolgen van de strenge regels, zonder dat tegen de letter van de vastenwet werd gezondigd. Enorme hoeveelheden zaden worden geoogst en op allerlei wijzen verwerkt. Veel pitten worden direct gegeten, maar er wordt vooral veel olie uit bereid, die gebruikt

wordt als tafelolie, en die verder wordt toegepast voor het inleggen van vis, als oliebasis voor verf en als veevoeder. De plant zelf vindt verder nog toepassing als brandstof, en na verbranding als leverancier van kunstmest. De Russische naam voor zonnebloem is „podsol-netsjik”. Het woord podsol kennen wij ook in de biologie (podsol-profiel). Het betekent onvruchtbare grond en inderdaad, de plant stelt niet veel eisen; vandaar de uitbreiding van de teelt op slechte gronden. Vooral na de revolutie heeft men in de Sovjet-Unie zeer veel gedaan op het gebied van de veredeling van de plant. Dat zij zo'n grote economische betekenis heeft gekregen is dus uitsluitend te danken aan het ontduiken van een religieuze bepaling en aan het feit, dat zij zo gemakkelijk te kweken was.

Na de successen in Rusland is men ook in veel andere landen tot massacultuur overgegaan. Ook in de Verenigde Staten, het land van oorsprong. Omstreeks 1935 werd hier zelfs nog 20.000 ton zaad ingevoerd, hoofdzakelijk afkomstig van de in Rusland gekweekte „Russian Mammoth”. Dit is wel de meest voorkomende vorm.

In tuinen ziet men tegenwoordig echter nog veel andere vormen. Eén van deze heeft een merkwaardige geschiedenis, nl. de variëteit met rode bloemen, die door Prof. Cockerell in 1910 werd ontdekt in een veld bloeiende zonnebloemen. Met veel zorgen werd de nieuwe vorm omringd en de rode, de wijnkleurige en de gevlamde vormen, die men tegenwoordig ziet, zijn alle te danken aan de selectie door Cockerell. Toen mevrouw Cockerell in 1922 eens in Rusland was, zag zij daar in een park rode zonnebloemen bloeien. Toen zij aan de directeur van het park vroeg, hoe hij aan de planten was gekomen, kreeg zij het volgende antwoord: Dit is de zonnebloem van het Rode Leger”.

De prioriteit voor de talloze ontdekkingen, die de Sovjet Unie voor zich opeist, is dus niet van de laatste tijd.

*Naar Natural History, April 1946.
J. Daams.*

Het Prins Bernhard-fonds

De tweede wereldoorlog heeft de materiële grondslagen van heel veel cultureel belangrijk werk in ons land aangetast en vaak zelfs vernietigd. Veel, dat in lange jaren was opgebouwd, dikwijls ten koste van grote offers, ging in korte tijd verloren, terwijl de schaarste aan materiaal en — vooral in de laatste jaren — de hoge prijzen herstel heel moeilijk maakten.

Het Prins Bernhard-fonds stelt zich tot taak mede te helpen om het culturele werk in ons land weer op gang te brengen en vele instellingen en verenigingen konden hun arbeid weer voortzetten dank zij de hulp van dit fonds.

Het was voor ons hoofdbestuur een grote vreugde te mogen vernemen, dat het bestuur van bovengenoemd fonds besloten heeft een belangrijke financiële bijdrage te geven voor het aanschaffen van noodzakelijk kampmateriaal voor de Leiderskampen en het hoofdbestuur is het bestuur van het Prins Bernhard-fonds zeer dankbaar voor de mogelijkheid, die het geopend heeft om het werk ten bate van onderwijzers en jeugdleiders voort te zetten.

J. A. Nijkamp, Alg. Voorzitter.